

Prof. dr. H. R. Rookmaaker
1922-1977

Prof

Gebor
Over

Het
Nede
huis
neme
geam
persp
goed
en in
thuis

Hij s
exam
1965
in de
van v
wete

Op 7
aan c
Art
Circ
aan
de fa
hij d
overl
wete

Het
noen
en de
tijd i
hem

Prof. dr. H. R. Rookmaaker

Geboren 27 februari 1922 te 's-Gravenhage.

Overleden 13 maart 1977 te Ommeren.

Het leven van Hans Rookmaaker is er een geweest van vergezichten. In Nederlands-Indië, zoals het destijds heette, bracht hij zijn jeugd door in een huis met een geweldig uitzicht op bergen en zee. Zijn vader was er gouvernementsambtenaar, een post, die hij in zijn jeugd zelf ook wel eens heeft geambieerd. De tweede wereldoorlog maakte echter een einde aan het Indisch perspectief. Zijn definitieve keus werd de kunstgeschiedenis. Het is een goede beslissing geweest. Zijn kunsthistorische ambitie was diep geworteld en in het wijde veld, dat zich nu voor hem opende, heeft hij zich volkomen thuis gevoeld.

Hij studeerde aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij zijn doktoraal examen deed in 1953. Hij werkte als kunstkritikus voor Trouw. Van 1958-1965 was hij verbonden aan het Kunsthistorisch Instituut te Leiden, waar hij in de direkte omgeving van Prof. dr. H. van de Waal een tweede periode van universitaire vorming en training meemaakte, ditmaal op het niveau van wetenschappelijk medewerker.

Op 7 juli 1959 promoveerde hij bij Prof. dr. J. Q. van Regteren Altena aan de Universiteit van Amsterdam op een proefschrift getiteld: „Synthetist Art Theories, Genesis and Nature of the Ideas on Art of Gauguin and his Circle”. In 1964 werd hij benoemd tot hoogleraar in de kunstgeschiedenis aan de Vrije Universiteit. Hiermee werd de stichting verwezenlijkt binnen de faculteit der Letteren van een kunsthistorische studierichting, waarvan hij de man van het eerste uur is geweest. In de ruim tien jaar tot aan zijn overlijden heeft hij de uitbouw meegemaakt tot een subfaculteit met zeven wetenschappelijke stafleden en ongeveer 150 studenten.

Het belangrijkste perspectief in zijn leven is hiermee echter nog niet genoemd. Van huis uit was Hans Rookmaaker niet vertrouwd met de Bijbel en de praktijk van het Christendom. Dit veranderde toen hij in de bezettingstijd in aanraking kwam met vrienden, die voor hem de bijbel openden en hem met de wereld van het reformatorisch christelijk denken vertrouwd

maakten. Een wending, die sindsdien de gang van zijn leven heeft bepaald. Rookmaaker is steeds gewoon geweest de kunstgeschiedenis te zien in het ruimere verband van de cultuurgeschiedenis. Hij voelde, dat hij met zijn levensbeschouwelijk uitgangspunt de sleutel in handen had tot een allesomvattende visie. Een visie, waarin hij ook de praktijk betrok. Niet alleen de band van de kunstgeschiedenis met de theorie en de filosofie boeide hem, ook de achtergronden van het praktisch kunstenaarschap. In de bijna dertig jaar, waarin hij als kunsthistoricus werkzaam is geweest — student, kritikus, docent — heeft hij altijd een nauwe binding nagestreefd van kijken, denken, spreken en schrijven met de wortel van zijn christelijke geloofsovertuiging. Deze overtuiging maakte hij tot getuigenis. Hierin lag zijn grote kracht, al moet tevens gezegd worden, dat er studenten waren, die het gevoel hadden, dat zijn benadering voor hen te eenzijdig was. Zo bekeken is het belangrijk geweest, dat de groei van de afdeling gaandeweg de benoeming mogelijk maakte van medewerkers, waardoor er voor de uitbouw van het onderwijs, ook didactisch gezien, meer mogelijkheden ontstonden.

Vast staat dat hij met zijn specifieke instelling velen de ogen heeft geopend voor de lijnen en vergezichten, die hij in het veld van kunst- en cultuurgeschiedenis onderscheidde. Als wij hier over „velen” kunnen spreken, komt dit vooral omdat hij, behalve met de studenten en medewerkers aan de Vrije Universiteit, in verbinding stond met tallozen elders, tot ver buiten de Nederlandse grenzen. Al in zijn studententijd legde hij vele kontakten met geestverwanten in het buitenland. Er ontstond een vast verband van relaties, waarbij de samenwerking met Dr. Francis Schaeffer en diens Abri Fellowship een belangrijke rol heeft gespeeld. Dit boeiende aspect in het leven van Hans Rookmaaker begon tegen de tijd, dat hij de middelbare leeftijd bereikte steeds duidelijker contouren te krijgen. Zijn in diverse talen verschenen boekje „Modern Art and the Death of a Culture” maakte zijn ideeën toegankelijk voor Engels-, Frans- en Japanstaligen. Ieder jaar trok hij één- of tweemaal een paar weken op tournee naar het buitenland voor lezingen en medewerking aan „seminars” in Engeland, de Verenigde Staten en Canada. Met hulp van medestanders — niet in de laatste plaats zijn vrouw — stichtte hij in Eck en Wiel in de Betuwe een opvangcentrum, waar in steeds wisselende bezetting twintig tot dertig „gasten” vertoefden, die een heroriëntatie zochten en voor wie de kennismaking met zijn ideeën in meer dan één geval voor hun verdere leven van beslissende invloed is geweest.

In di
aan v
beslis
karak
pelijk

Natur
zijn g
geïnte
voor
heeft
die s
diver
de ku
maar
tiend
geziel
hij de

Helai
bepa

In dit alles heeft hij zijn aanleg kunnen volgen en gevolg kunnen geven aan wat hij als zijn roeping beschouwde. Zijn professoraat en ook zeer beslist de leerstoel juist aan de Vrije Universiteit met haar reformatorisch karakter, vormden het door hem gewenste uitgangspunt om een wetenschappelijke fundering mogelijk te maken voor zijn denkbeelden en optreden.

Natuurlijk heeft dit alles veel tijd gevergd en aan publikaties kwam hij voor zijn gevoel te weinig toe. Desalniettemin is er niet alleen voor degene, die geïnteresseerd is in zijn levensbeschouwelijke benaderingswijze, maar ook voor de vakgenoot voldoende van belang te vinden in de geschriften die hij heeft nagelaten. Niet zonder reden beleefde zijn dissertatie een pocketuitgave, die speciaal in de Verenigde Staten ruime aftrek vond. Daarnaast zijn er diverse artikelen, waarin originele gezichtspunten opgesloten liggen voor de kunsthistorische visie op zaken uit de negentiende- en twintigste eeuw, maar ook op de Nederlandse schilderkunst uit de eerste helft van de zeventiende eeuw. In andere publikaties heeft hij zijn filosofisch-theoretische gezichtspunten uiteengezet of — een heel andere categorie — behandelde hij de vroege Jazzmuziek.

Helaas is zijn hoop, dat hij in de toekomst nog eens de tijd zou krijgen om bepaalde gezichtspunten verder uit te diepen niet in vervulling gegaan.

C. A. van Swigchem